

Základy vyhledávání v elektronických informačních zdrojích

Poslední aktualizace: 9. října 2024

Moravská zemská knihovna v Brně

www.mzk.cz

MZK v číslech

- Knihovní fond:
 - asi 4,4 miliony svazků celkem,
 - roční přírůstek asi 33 000 knihov. jednotek,
 - dochází asi 6 710 periodik ročně.
- Asi 20 000 registrovaných čtenářů.
- Asi 240 000 návštěvníků ročně.

Fond MZK

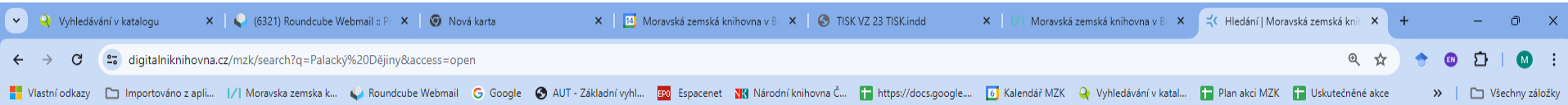
- **Kompletní česká tisková produkce:
povinný výtisk od r. 1935.**
- Speciální druhy dokumentů: rukopisy, staré tisky, prvotisky, mapy, hudebniny, grafika, bibliofilie, normy a patenty.
- Sběrka komeňian, zednářské a šachové literatury, masarykian a bezručian.
- Soukromé knihovny významných osobností (Otakar Březina, Jakub Deml, Josef Florian, Milan Kundera, Arnošt Lustig, Augustin Vrzal).

Studovny MZK

- Zahraniční knihovny.
- Studovna humanitních a sociálních věd.
- Studovna přírodních a technických věd.
- Studovna periodik.
- Studovna rukopisů a starých tisků.
- 1 týmová studovna.

MZK

Digitální knihovna: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/>

Moravská zemská knihovna

Palacký Dějiny

Sbírký Procházet Informace Přihlásit

Výsledky: 1 - 60 / 1167

Pokročilé hledání

Řazení: Podle Relevance

Aktivní filtry

Palacký Dějiny Veřejné

Dostupnost

Veřejné 1167

Po přihlášení 3543

V knihovně 1955

Vše 6448

Licence

Volná díla 1132

Smluvně zveřejněná díla 35

Díla nedostupná na trhu 34

Typ dokumentu

Knihy 878

Periodika 289

Sbírky 0

Grafiky 0

 Dějiny české v stručném přehledu
Palacký, František, 1798-1876
1898

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Sv...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Díl...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Díl...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Sv...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě...
Palacký, František, 1798-1876
1928

Veřejné **Knihy**

 Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě. Sv...
Palacký, František, 1798-1876
1929

Veřejné **Knihy**

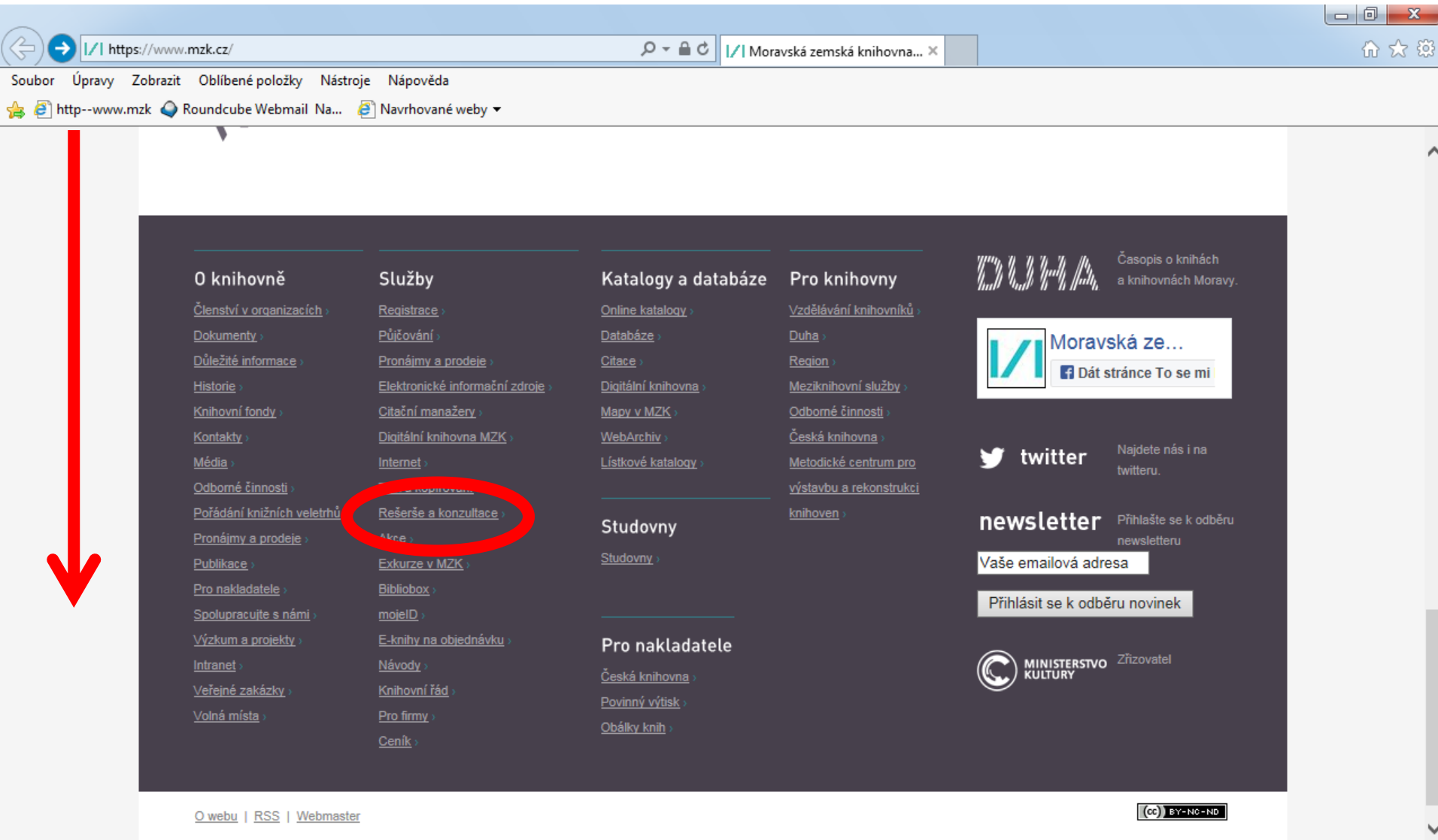
Zobrazit skryté ikony

Služby MZK

- Výpůjční.
- Reprografické.
- Přístup na Internet a k licencovaným zdrojům.
- Meziknihovní výpůjční služby (včetně mezinárodních).
- Rešeršní služby.
- Konzultace, písemné informace.
- Výstavy.
- Vzdělávací a kulturní akce, přednášky a školení, školení z oblasti vyhledávání odborné literatury.

MZK

Rešerše, konzultace, poradenství

The image shows a screenshot of the MZK (Moravská zemská knihovna) website homepage. The browser address bar shows the URL <https://www.mzk.cz/>. The page features a dark navigation menu with several categories: 'O knihovně', 'Služby', 'Katalogy a databáze', 'Pro knihovny', 'Studovny', and 'Pro nakladatele'. A red arrow points to the 'Rešerše a konzultace' link in the 'Služby' section, which is circled in red. Other visible links include 'Členství v organizacích', 'Dokumenty', 'Důležité informace', 'Historie', 'Knihovní fondy', 'Kontakty', 'Média', 'Odborné činnosti', 'Pořádání knižních veletrhů', 'Pronájem a prodeje', 'Publikace', 'Pro nakladatele', 'Spolupracujte s námi', 'Výzkum a projekty', 'Intranet', 'Veřejné zakázky', 'Volná místa', 'Registrace', 'Půjčování', 'Pronájem a prodeje', 'Elektronické informační zdroje', 'Čítační manažery', 'Digitální knihovna MZK', 'Internet', 'Online katalogy', 'Databáze', 'Citace', 'Digitální knihovna', 'Mapy v MZK', 'WebArchiv', 'Lístkové katalogy', 'Vzdělávání knihovníků', 'Duha', 'Region', 'Meziknihovní služby', 'Odborné činnosti', 'Česká knihovna', 'Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven', 'Studovny', 'Česká knihovna', 'Povinný výtisk', and 'Obálky knih'. On the right side, there is a 'DUHA' logo, a 'Moravská ze...' logo with a 'Dát stránce To se mi' button, a 'twitter' logo with the text 'Najdete nás i na twitteru.', a 'newsletter' sign-up form with the text 'Přihlašte se k odběru newsletteru' and 'Vaše emailová adresa', and a 'Přihlásit se k odběru novinek' button. At the bottom, there are links for 'O webu', 'RSS', and 'Webmaster', and a Creative Commons license logo (CC BY-NC-ND).

MZK

Akce MZK pro veřejnost

The screenshot shows a web browser displaying the MZK website. The main content area lists several events with dates and categories. Two links at the bottom of the list are circled in blue: "→ [Další připravované akce](#)" and "→ [Archiv akcí](#)". To the right, a sidebar contains navigation links: "→ [Služby](#)", "→ [Pronájmy a prodeje](#)", "→ [Novinky ve fondu](#)", "→ [Česká knihovna](#)", "→ [Databáze](#)", and "→ [Jak se přihlásit?](#)". Below these links are logos for "Ptejte se knihovny" and "KNIHOVNY.CZ". At the bottom of the page, there are sections for "Naše projekty" and "Partneři" with various partner logos including "BRITISH" and "AMERICAN CENTER".

FILMOVÝ KLUB

- 07/10** Movie Monday: Donnie Darko (2001)
→ [Americké centrum](#)
- 08/10** Poslední dny Franze Kafky - přednáší Mag. Dr. Manfred Müller
→ [Literární večer](#)
- 08/10** Večer literárních rezidencí: David Blum
→ [Literární večer](#)
- 09/10** Online: Kde a jak hledat odbornou literaturu?
→ [Školení](#)
- 14/10** Výstavka novinek odborné zahraniční literatury
→ [Různé](#)

→ [Další připravované akce](#)

→ [Archiv akcí](#)

→ [Služby](#)

→ [Pronájmy a prodeje](#)

→ [Novinky ve fondu](#)

→ [Česká knihovna](#)

→ [Databáze](#)

→ [Jak se přihlásit?](#)

Ptejte se knihovny

KNIHOVNY.CZ

Naše projekty

Partneři

BRITISH

AMERICAN CENTER

MZK – akce pro veřejnost

<https://www.mzk.cz/KalendarAkci>

The screenshot shows a web browser displaying the MZK website. The page features a search bar with the text "Vyhledávání" and a search button labeled "HLEDAT". Below the search bar is a navigation menu with categories: "O knihovně", "Katalogy a databáze", "Služby", "Studovny", "Pro knihovny", "Pro školy", and "Knihovní fondy". The main content area is titled "Kalendář akcí" and lists several events for October 2024. A sidebar on the right contains a "Rychlá volba" (Quick choice) menu with links to various services. At the bottom, there is a section for "Otevírací doba" (Opening hours) for October 2024.

English

MORAVSKÁ ZEMSKÁ KNIHOVNA

Vyhledávání

Zadejte hledaný výraz katalog VuFind HLEDAT

Moje knihovna

REGISTROVAT PŘIHLÁSIT

O knihovně Katalogy a databáze Služby Studovny Pro knihovny Pro školy Knihovní fondy

Domů

Kalendář akcí ICAL

- 03/10** Výstava Oči Brna: Hana Korvasová
Oči Brna
- 03/10** Výstava Českomoravská pokladnice
Výstava
- 03/10** Výstava Mezi kouzly, vírou a pověrou
Výstava
- 03/10** Kavárna v srdci Afriky
Různé
- 04/10** FILM: Frankofonní destinace: Česko
Filmový klub
- 07/10** Movie Monday: Donnie Darko (2001)
Americké centrum
- 08/10** Poslední dny Franze Kafky - přednáší Mag. Dr. Manfred Müller
Literární večer
- 08/10** Večer literárních rezidencí: David Blum
Literární večer

Rychlá volba

- Online katalog
- Kontakty
- Registrovat
- Databáze /e-zdroje/
- Ceník
- Jak se přihlásit?
- Poprvé v knihovně
- FAQ
- Meziknihovní výpůjční služby
- Výtah z knih. řádu

Otevírací doba

ŘÍJEN 2024:

Po - Pá 9:30 - 19:00

Úvod do problematiky
zpracování rešerší a
elektronických
informačních zdrojů (EIZ)

Členění databází

Databáze dat podle obsahu

1. Bibliografické databáze

Obsahují bibliografické záznamy, informace o dokumentech.

2. Plnotextové (fulltextové) databáze

Obsahují plné texty, např. časopiseckých článků, dizertací apod.

3. Faktografické databáze

Obsahují konkrétní údaje, např. statistiky.

4. Rejstříky, adresáře

Členění databází

Databáze dat podle dostupnosti

- Volně přístupné databáze.
- Placené – licencované, profesionální, komerční databáze.

Členění databází

Databáze dat podle fyzické dostupnosti

- Lokálně přístupné.
- Přístupné v celé instituci.
- Vzdálený přístup.

Členění databází

Databáze dat podle nosiče

- Na optickém médiu (CD, DVD).
- Online – Internet.
- Kombinace obou přístupů.

Příprava rešerše

- Ujasnit si, co chci a nechci najít.
- Vytvořit soupis hledaných výrazů.
- Najít vztahy mezi těmito výrazy (booleovské operátory, závorky).
- Vytvořit logickou strukturu.
- Výběr zdrojů – hledat v různých zdrojích.
- Přizpůsobit zadání dotazu rešeršním možnostem dané databáze.
- Systematičnost.
- Respektovat licenční podmínky k danému elektronickému zdroji, pozor na omezení počtu stahovaných záznamů.

Vymezení hledané literatury či informací

- **tematické,**
- chronologické (literatura vydaná od roku ... do roku),
- zeměpisné (např. Evropa, Německo, ČR, Brno),
- **jazykové** (např. pouze v češtině, v angličtině),
- druhové (např. knihy a články z periodik a z konferenčních sborníků, normy, patenty, video apod.),
- úplnost (veškeré dokumenty odpovídající zadání nebo pouze výběr dokumentů).

Při přípravě rešerše pozor !

- Odborná terminologie, cizojazyčné výrazy.
- Výrazy nadřazené, podřazené a příbuzné.
- **Synonyma**, homonyma.
- Pravopis, např. *president*, *prezident*
- Angličtina:
 - rozdílný pravopis v britské a americké angličtině, např. *colour* x *color*, *tire* x *tyre*,
 - spojovníky, např. *pre-hospital*, *prehospital*.
- Transkripce a transliterace zejména jmen, např. *Čechov* – *Tschechow*, *Jurij* – *Yury*, *Iurii*, *Marx* – *Marks*, *Gor'kij* – *Gorkij*, *Gorky*, *Gorki*, *Gorbačev* – *Gorbačov*, *Gorbachev*.

Klíčová slova

Pomůcka pro stanovení klíčových slov pro vyhledávání:

<https://iva.k.utb.cz/lekce/co-jsou-klicova-slova-a-jak-je-tvorit/>

Rešeršní strategie (1)

1. Strategie stavebních kamenů

Původní dotaz je přeformulován do několika jednoduchých samostatných dílčích dotazů. Proveďte se tak několik dílčích rešerší, jejich výsledky se pak sloučí.

Rešeršní strategie (2)

2. Strategie rostoucí perly

Nejprve se provede rešerše k nejužšímu možnému pojmu z rešeršního dotazu, aby byl nalezen alespoň jeden relevantní záznam.

Z vyhledaného záznamu či vyhledaných záznamů se vyberou selekční údaje, naformuluje se nový dotaz a proběhne další hledání.

Rešeršní strategie (3)

3. Strategie osekávání

Nejprve proběhne vyhledávání na základě šíře formulovaného dotazu. Po prohlédnutí nalezených záznamů se dalšími kroky redukuje počet výsledků.

Vyhledávání v elektronických informačních zdrojích (EIZ)

- Prostudovat **helpy a nápovědy**, pozor na nastavení daného systému.
- Používat
 - pokročilé vyhledávací masky,
 - tezaury a další **řízené slovníky** klíčových slov a předmětových hesel, používat rejstříky,
 - booleovské operátory, závorky,
 - znaky pro rozšíření.

Praktické rady pro vyhledávání v EIZ

- Kontrolovat po sobě zadání:
 - pozor na překlepy,
 - chybné logické struktury.
- Sledovat výrazy ve vyhledaných záznamech:
zejména v klíčových slovech, názvech a abstraktech – inspirace pro další hledání.
- Pokud to daný rešeršní systém umožňuje, zadávat hledání v názvech, klíčových slovech (předmětu) a abstraktech.
- Pečlivě uvážit hledání v plných textech.
- Nepoužívat tzv. „stop slova“. Jedná se o výrazy, které rešeršní systém automaticky vylučuje z vyhledávání, bývají to zpravidla předložky a spojky.

Vyhledávací nástroje

1. Booleovské operátory
2. Zástupné znaky

Booleovské operátory

- Vyjadřují vztah mezi vyhledávanými pojmy.
- Pozor na nastavení databáze.
- U většiny databází mezera mezi hledanými výrazy znamená operátor AND.

Nemusí to však platit pro všechny elektronické zdroje. V některých databázích vyjadřuje mezera operátor OR, nebo frázi (pevné slovní spojení).

Booleovské operátory

- **Při hledání ve zdrojích, u nichž není k dispozici nápověda, je zpravidla dobré psát operátory (včetně operátoru AND) a psát je velkými písmeny.**
- Vyhledávací systémy mohou být různě nastaveny. U některých systémů **mezera mezi slovy** znamená operátor AND, u jiných operátor OR, či přesné slovní spojení (frázi).
- Jestliže vyhledávací maska obsahuje tlačítka (např. s operátory, závorkami či náhradními znaky), zpravidla se vyplatí upřednostnit tato tlačítka před vypisováním příslušných operátorů, závorek či náhradních znaků.

AND /a zároveň/

- Zúžení dotazu, současný výskyt všech uvedených termínů
- Systém vyhledá jen ty dokumenty, v nichž se vyskytují obě slova současně.
- Příklady:

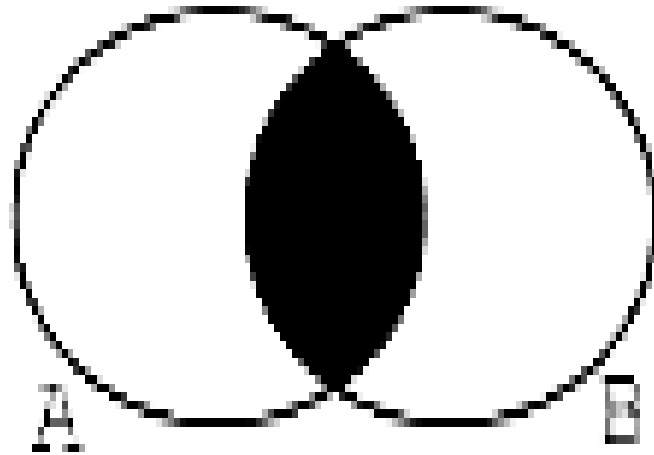
hotelnictví AND management

Jsou vyhledány všechny dokumenty, v nichž se objevují slova „hotelnictví“ a „management“ současně. Na pořadí slov nezáleží.

ošetřovatelství AND chirurgie

rozhledny AND Krkonoše

AND

OR /nebo/

Rozšíření dotazu.

- Systém vyhledá všechny dokumenty, ve kterých se vyskytuje alespoň jedno ze dvou uvedených slov. Často používáno např. u synonym.
- Příklad: **zámky OR hrady OR tvrze**
- **dentální OR zubní**

Jsou vyhledány dokumenty obsahující slovo „zámky“, tak i dokumenty se slovem „hrady“, či s výrazem „tvrze“.

- Další příklady:
colour OR color, diabetes OR cukrovka, center OR centre, tire OR tyre, porodnictví OR gynekologie, přehrady OR rybníky, presidenti OR prezidenti.

OR

NOT /ne, bez/

- Odstranění nežádoucích dokumentů.
- Systém vyhledá všechny dokumenty, ve kterých se vyskytuje první slovo, ale nikoliv slovo druhé.
- Pozor! 4 možnosti zadání operátoru:

Golf NOT sport

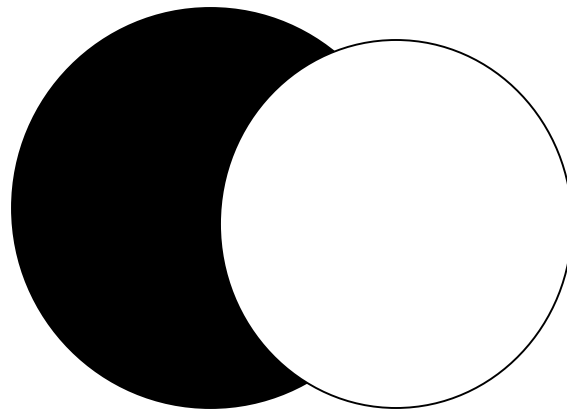
Golf AND NOT sport

Golf ANDNOT sport

Golf -sport

Ve všech případech jsou vyhledány dokumenty, v nichž je obsaženo slovo „golf“, ale nejsou vyhledány dokumenty, v nichž je obsaženo slovo „sport“.

NOT

Distanční (proximitní) operátory

Specifikují vzdálenost a posloupnost mezi vyhledávacími výrazy.

Hledaná slova se vyskytují v těsném sousedství nebo vedle sebe.

- NEAR.
- “ “ (fráze).

Příklad: "**počítačem podporovaná výuka**"

- WITHIN, W (záleží na pořadí slov).
- ADJACENT, ADJ (výrazy vedle sebe bez ohledu na pořadí).
- FOLLOWED BY (přesné pořadí).

Proximitní operátory

Příklady použití

- taxi W/5 drivers,
- taxi W5 drivers,
- taxi W(5) drivers,
- taxi WITHIN5 drivers,
- VAT N5 reform,
- VAT NEAR5 reform,
- česká %3 republika,
- česká !3 republika

Zástupné znaky

(rozšíření, truncation)

Používáme pro nalezení různých tvarů daného slova a odlišných forem pravopisu.

Náhrada za 0 – 1 znak,

právě 1 znak,

neomezený počet znaků.

Pravostranné a levostranné rozšíření, náhrada znaků uvnitř slova (náhrada znaku na začátku, konci a uvnitř slova).

Individuální nastavení každého systému.

*, ?, %, _, \$, #

Příklady: most, pre_ident**

Kombinované dotazy - příklady

- ošetřovatel* AND (gynekolog* OR porod*)
- "počítačem podporovaná výuka" AND matemat*
- (záme* OR zámek* OR tvrz* OR hrad*) AND průvodc*
- (rozhledn* OR vyhl*) AND průvodc*
- (tank* OR obrněn* OR vozid*) AND (armád* OR vojen* OR vojsk*)

Instruktažní pomůcky

Booleovské operátory:

https://www.youtube.com/watch?v=J_Z2fjRJIfA

<http://iva.k.utb.cz/lekce/resersni-dotazy-a-operatory/>

Znaky pro rozšíření:

<https://www.youtube.com/watch?v=nBTlwc9Ha1w>

Cvičení 1

Hledáme literaturu o nemocích psů či koček.
Které zadání dotazu je správné?

- a) (kočky AND psi) AND nemoc*
- b) (kočky OR psi) NOT nemoc*
- c) (kočky OR psi) AND nemoc*

Cvičení 2

Hledám literaturu o pěstování rajčat nebo paprik. Které zadání dotazu je správné?

- a) (rajčat* OR paprik*) AND pěstov*
- b) rajčat* AND paprik* AND pěstov*
- c) rajčat* OR paprik* OR pěstov*

Cvičení 3

- Potřebuji najít literaturu o historii Palestiny či o dějinách Izraele. Které zadání dotazu je správné?
 - a) (izrael* AND palestin*) AND (dějin* AND histor*)
 - b) (izrael* OR palestin*) AND (dějin* OR histor*)
 - c) (izrael* OR palestin*) AND (dějin* NOT histor*)

Literatura

COVILI, Jared. *Going google: powerful tools for 21st century learning*. 2nd ed. Thousand Oaks: Corwin, 2017. ISBN 978-1-5063-2528-6.

FABIÁN, Ondřej. *Elektronické informační zdroje* Online, PDF. Zlín, 2012.
Dostupné z: <https://web2.mlp.cz/koweb/00/04/23/37/07/elektronicke-informacni-zdroje.pdf>. [cit. 2024-09-14].

KUŽELÍKOVÁ, Lucie, NEKUDA, Jaroslav a POLÁČEK, Jiří. *Sociálně-ekonomické informace a práce s nimi*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4577-4.

PAPÍK, Richard. *Internet - ekonomické, marketingové a finanční aplikace: strategie vyhledávání a prezentace*. Praha: Ekopress, 1998. ISBN 8086119033.

PAPÍK, Richard. *Rešeršní strategie a informační systémy pro vědu a výzkum*. Online, PDF. Verze 1.0. Praha: Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze, 2011. Dostupné z: https://sites.ff.cuni.cz/uisk/wp-content/uploads/sites/62/2016/01/Re%C5%A1er%C5%A1n%C3%AD-strategie-a-informa%C4%8Dn%C3%AD-syst%C3%A9my-pro-v%C4%9Bdu-a-v%C3%BDzkum_Pap%C3%ADk.pdf. [cit. 2024-09-14].

PAPÍK, Richard. *Strategie vyhledávání informací a elektronické informační zdroje*. Brno: Tribun EU, 2011. ISBN 987-80-7399-338-2.

TKAČÍKOVÁ, Daniela. *Informační zdroje Internetu a jak je efektivně využívat*. Praha: Výpočetní centrum ČVUT, 1997.

VYMĚTAL, Jan. *Informační zdroje v odborné literatuře*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-520-5.

Kontakt

PhDr. Martina Machátová

Moravská zemská knihovna v Brně

Tel.: 541 646 170

E-mail: machat@mzk.cz